

گروه آموزشی عصر

درس نهم: **بعد سیاسی هویت ایرانی**

www.mayadris.ir

طراح: مهین طالبی

مربوط به درس هویت اجتماعی - پایه دوازدهم همه رشته ها بجز علوم انسانی

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

جامعه علاوه بر هویت فرهنگی از **هویت سیاسی** نیز برخوردار است؛ یعنی در معرفی یک جامعه به ویژگی های سیاسی آن جامعه نیز اشاره می شود. **نوع نظام سیاسی** یکی از این ویژگی هاست.

آیا می توانید چند نوع **نظام سیاسی** را نام ببرید؟

ژاپن (پادشاهی مشروطه) ، بلژیک (فدرال) ، ایرلند (نظام مردم سالاری مجلس محوری پارلمانی)

عربستان (پادشاهی مطلقه) ، جمهوری آذربایجان (جمهوری دموکراتیک)

مای درس

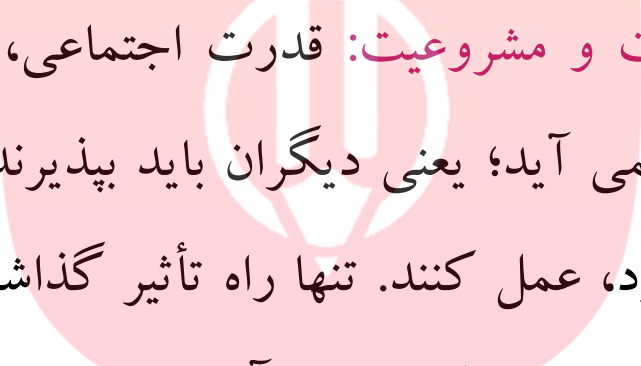
گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

قدرت: موجودی که بتواند کاری را با آگاهی و اراده خود انجام دهد، دارای **قدرت** است. انسان به دلیل اینکه کارهای خود را با آگاهی و اراده انجام می دهد، کنشگری قدرتمند است که دو نوع **قدرت دارد؛ قدرت فردی و قدرت اجتماعی.**

قدرت فردی انسان محدود است. او نمی تواند همه نیازهای خود را به تنهایی برطرف کند و برای رفع برخی نیازهایش به کمک دیگران احتیاج دارد.

هنگامی که انسان برای رسیدن به اهداف خود بتواند بر اراده دیگران تأثیر بگذارد و اراده و کار ارادی آنان را به خدمت بگیرد، **قدرت اجتماعی** پیدا می شود. کسانی که توان تأثیرگذاری بیشتری بر اراده دیگران دارند، از **قدرت اجتماعی** بیشتری برخوردارند.

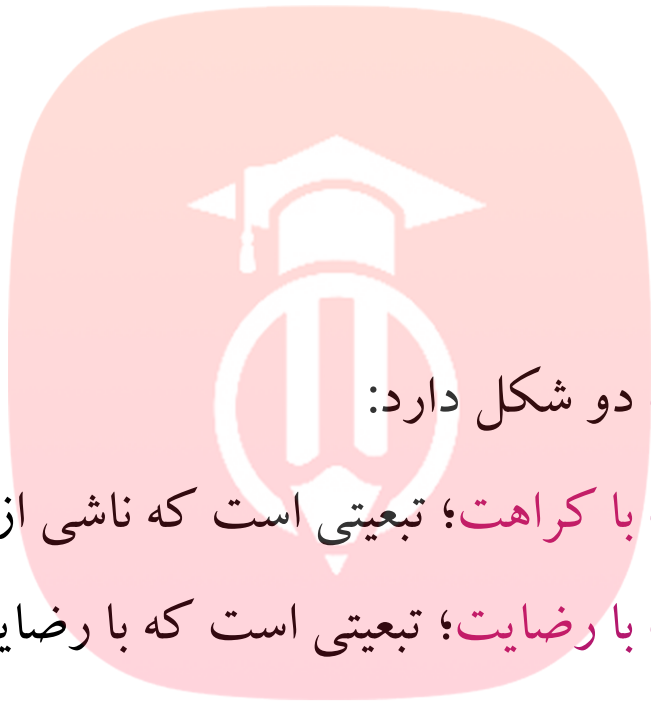

مقبولیت و مشروعیت: قدرت اجتماعی، بدون توافق و پذیرش دیگران
پدید نمی آید؛ یعنی دیگران باید بپذیرند که مطابق آنچه از آنها خواسته
می شود، عمل کنند. تنها راه تأثیر گذاشتن بر اراده دیگران و به خدمت
گرفتن ایشان، جلب تبعیت آنهاست.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

تبعیت دو شکل دارد:

تبعیت با کراهت؛ تبعیتی است که ناشی از تهدید و ترس باشد؛

تبعیت با رضایت؛ تبعیتی است که با رضایت و میل درونی همراه است.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

قدرتی که بدون استفاده از تهدید و با رضایت طرف مقابل به دست می آید، دارای **مقبولیت** است و قدرتی که براساس شریعت و موافق حکم خداوند است، **مشروعیت** دارد.

مدار مقبولیت، خواست و ارادهٔ کسانی است که قدرت بر آنها اعمال می شود و **مدار مشروعیت**، حق و باطل بودن است. قدرت اگر مطابق قانون و حکم الهی باشد و تبعیت از آن نیز با رضایت و میل همراه باشد، قدرت هم **مشروعیت** دارد و هم **مقبولیت**. هنگامی که قدرت برخلاف قانون الهی باشد اما تبعیت از آن با رضایت صورت گیرد. مقبول ولی غیرمشروع است. در یک جامعهٔ دینی، قدرت نامشروع نمی تواند مقبولیت لازم را به دست آورد.

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

سیاست : هرگاه قدرت اجتماعی برای رسیدن به هدفی معین سازمان یابد، سیاست پدید می آید.

پس، **سیاست** اعمال قدرت سازمان یافته برای دستیابی به هدف است.

هر جامعه، آرمان ها و ارزش های ویژه ای دارد و نمی تواند بدون سیاستی مناسب، به

آرمان ها و ارزش های خود دست یابد. مجموعه سازوکارهایی که برای اعمال

سیاست های جامعه وجود دارد، **نظام سیاسی** را شکل می دهد.

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

انگلستان

شعار ملی:
خدا و حق من

سرود ملی:
خدا ملکه را نگاه
بدارد

نوع حکومت:
مشروطه سلطنتی

جمهوری آذربایجان

شعار ملی:
یکپارچگی و آزادی

سرود ملی:
ای میرندگان، بانگ
مقدس را بشنوید
آزادی، آزادی،
آزادی

نوع حکومت:
جمهوری فدرال

جمهوری اسلامی ایران

شعار ملی:
استقلال، آزادی،
جمهوری اسلامی

سرود ملی:
سر زد از افق مهر
خاوران

نوع حکومت:
جمهوری اسلامی

جمهوری دموکراتیک
کنگو

شعار ملی:
دادگری، آشتی، کار

سرود ملی:
به پا خیز ای کنگویی

نوع حکومت:
جمهوری دموکراتیک

عربستان سعودی

شعار ملی:
لا اله الا الله
محمد رسول الله

سرود ملی:
سلام سلطنتی

نوع حکومت:
پادشاهی مطلقه

مای درس

www.my-dars.ir

هویت سیاسی چه انواعی دارد؟

نظام های سیاسی را می توان بر اساس ملاک های گوناگون به انواع مختلفی دسته بندی کرد.

□ بر اساس تعداد افراد تأثیرگذار و تصمیم گیرنده؛ با این ملاک، نظام های سیاسی به سه دسته تقسیم می شوند:

- نظام هایی که در آنها یک فرد حاکم است و تصمیم می گیرد؛
- نظام هایی که در آنها اقلیتی تصمیم گیرنده است؛
- نظام هایی که در آنها اکثریت مردم در سرنوشت سیاسی خود تأثیرگذارند.

□ بر اساس روش تصمیم‌گیری؛ با این ملاک، نظام‌های سیاسی به دو دسته تقسیم می‌شوند:

■ نظام‌هایی که در آنها حاکم یا حاکمان بر اساس اهداف و اغراض و امیال خود تصمیم می‌گیرند؛ یعنی هر نوع تصمیمی را برای خود جایز می‌دانند.

■ نظام‌هایی که در آنها حاکم یا حاکمان بر اساس حقیقت و فضیلت و با توجه به موازین

عقلی تصمیم می‌گیرند.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

ارسطو از این دو ملاک برای دسته بندی نظام های سیاسی استفاده کرده و از شش نوع نظام سیاسی نام برده است. در سه نوع از این نظام های سیاسی، یک فرد، اقلیت یا اکثریت بر اساس خواسته ها و تمایلاتشان بر جامعه حکومت می کنند و در سه نوع دیگر، حکومت یک فرد، اقلیت یا اکثریت بر حقیقت و فضیلت استوار است.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

دسته بندی نظام های سیاسی از نظر ارسطو

روش حکومت

تعداد حاکمان

براساس حقیقت و فضیلت

براساس خواست و میل حاکم

فرد

مونارشی

استبدادی

اقلیت

آریستوکراسی

الیگارشی

اکثریت

جمهوری

دموکراسی

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

الیگارشی حکومت اقلیتی از
سرمایه داران است که در
برابر اکثریت مردم مسئول
نیستند و قدرت را در جهت
منافع خود به کار می گیرند.

حکومت پاپ بر واتیکان و کلیسای جهانی
کاتولیک از جمله حکومت های موناشری
دانسته شده است.
آریستوکراسی حکومت نخبگانی است
که از امتیازات طبقاتی برخوردار بوده اند.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

برخی اندیشمندان اجتماعی و سیاسی، ملاک های دیگری بر ملاک های ارسطو افزوده اند و گونه شناسی دیگری از نظام های سیاسی ارائه کرده اند؛ برای مثال، **فارابی** علاوه بر دو ملاک پیش گفته، ملاک **دین مداری** یا **دنیا مداری** نظام سیاسی را نیز در نظر می گیرد. از دیدگاه او، **نظام سیاسی دینی** و **دین مدار** بر اساس احکام و قوانین الهی سازمان می یابد. در مقابل، **نظام سیاسی دنیوی** و **دنیا مدار** فقط به ارزش ها و آرمان های دنیوی و این جهانی توجه می کند.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

لیبرال دموکراسی و جمهوری اسلامی با چه فرهنگ هایی سازگارند؟

لیبرال دموکراسی و جمهوری اسلامی دو نوع نظام سیاسی شناخته شده در دنیای امروز هستند. درباره این دو نظام سیاسی چه می دانید؟

شباهت: این دو نوع نظام سیاسی هر دو حکومت اکثریت اند.

تفاوت: اما از نظر روش تصمیم گیری، دین مدار یا دنیامدار بودن و آرمان ها و ارزش هایی که دنبال می کنند، کاملاً با یکدیگر متفاوت اند.

www.my-dars.ir

لیبرالیسم به معنای مباح دانستن همهٔ امور برای انسان ها و **دموکراسی** به معنای حاکمیت اکثریت مردم براساس خواست و میل خودشان است بنابراین، **لیبرال دموکراسی** نوعی نظام سیاسی است که ادعا می کند با **خواست و ارادهٔ اکثریت مردم** سازمان می یابد، هیچ حقیقت و فضیلتی را که مستقل از خواست مردم باشد، به رسمیت نمی شناسد و همچنین، **حکومتی دنیامدار است**. این نظام سیاسی فقط **مقبولیت** دارد و نمی توان از **مشروعیت** آن سخن گفت.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

این نظام سیاسی با فرهنگ جدید غرب که رویکردی دنیوی به عالم هستی دارد و آزادی را مهم ترین ارزش اجتماعی می داند، سازگار است. ثبات، توسعه، رفاه، سلطه بر طبیعت و جهان از دیگر ارزش های مهم در این نظام سیاسی هستند.

دانشمندان علوم سیاسی از این تناقض؛ یعنی نارضایتی مردم از نظام های سیاسی لیبرال دموکراسی با عنوان پارادوکس دموکراسی یاد کرده اند.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

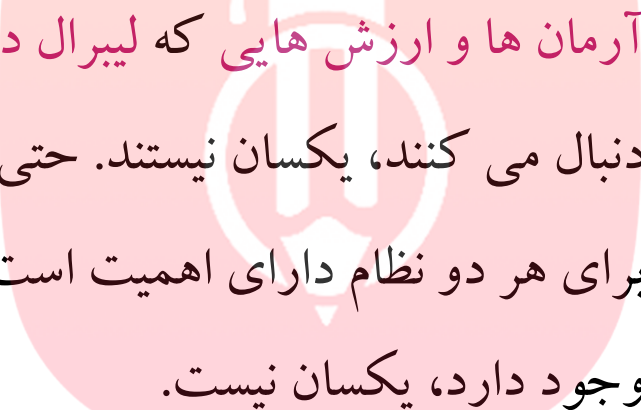
با اینکه پیشگامان لیبرالیسم در اعلامیه استقلال آمریکا، همه انسان‌ها را برابر و صاحب حق زندگی، آزادی و جست‌وجوی خوشبختی دانسته بودند، توسعه حقوق لیبرالی به زنان و سیاهان در ذهن کمتر کسی از لیبرال‌های اولیه بود. همین زمینه را برای اعتراضات گسترده فراهم کرد؛ اعتراضاتی که چندین دهه طول کشید. **تازه آموزشی عصر**

www.my-dars.ir

جمهوری اسلامی نوع دیگری از نظام سیاسی است که در برخی جوامع اسلامی مورد توجه قرار گرفته است. عنوان **جمهوری** در این ترکیب به این معناست که مردم جامعه، خود سرنوشت سیاسی شان را تعیین می کنند. کلمه **اسلامی** نیز نشان دهنده این است که این نظام سیاسی بر اساس عقاید و ارزش های اسلامی شکل می گیرد و مردم در این نظام در چارچوب عقاید و ارزش های اسلامی به فعالیت سیاسی می پردازند. در این نظام سیاسی، قوانین و مقررات **باخواست اکثریت مردم** وضع نمی شوند بلکه بر اساس **احکام الهی و اسلامی** تعیین می گردند.

عدالت، استقلال، آزادی، نفی وابستگی، نفی تسلط بیگانگان بر امت اسلامی، امنیت، تأمین اجتماعی، عمران و آبادانی، مشورت و مشارکت در امور عمومی و ارتقای معرفت و آگاهی از جمله ارزش های این نظام سیاسی هستند. **گروه آموزشی عصر**

www.my-dars.ir

آرمان ها و ارزش هایی که لیبرال دموکراسی و جمهوری اسلامی
دنبال می کنند، یکسان نیستند. حتی در مواردی که یک ارزش
برای هر دو نظام دارای اهمیت است، تعریف و تفسیری که از آن
وجود دارد، یکسان نیست.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

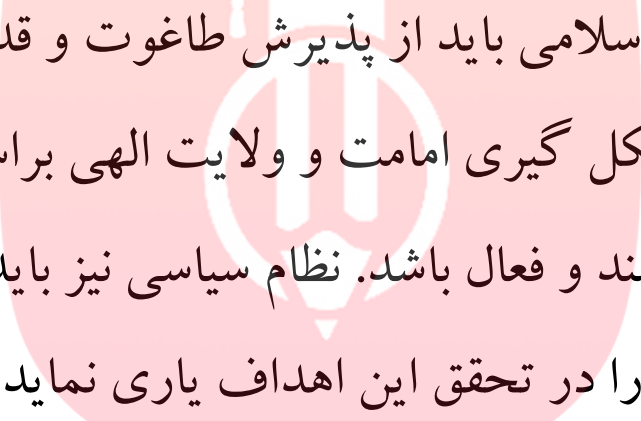
در نگاه اسلامی:

- ارزش ها اهمیت الهی و دینی دارند؛ بنابراین، دستیابی به آنها وظیفه ای الهی است.
- ارزش ها نه تنها منجر به بهبود زندگی اجتماعی می شود بلکه مانند سایر عبادات، موجب تقرّب انسان به خداوند نیز می شود.
- عبادات هنگامی که بُعد اجتماعی وسیع تری پیدا می کنند، ارزش بیشتری می یابند. به علاوه در آموزه های اسلامی از مسئولیت متقابل نظام سیاسی و مردم سخن گفته شده است.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

امت اسلامی باید از پذیرش طاغوت و قدرت های غیرالهی خودداری کند و در شکل گیری امامت و ولایت الهی براساس موازین و ارزش های اسلامی هوشمند و فعال باشد. نظام سیاسی نیز باید متناسب با ارزش ها عمل کند و مردم را در تحقق این اهداف یاری نماید.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

مقایسه کنید

حضور مردم در یک حکومت لیبرال دموکراسی چه تفاوتی با حضور مردم در جمهوری اسلامی دارد؟

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

بخوانیم و بدانیم

جامعه‌شناسی، سلطه‌ای را که با استفاده از ابزارهای فرهنگی اعمال شود، **هژمونی** می‌نامد. در سلطه **هژمونیک** از روش‌ها و ابزارهایی مانند هنر، رسانه، علم و نظام آموزشی برای غلبه و سیطره بر سایر جوامع استفاده می‌شود. اسلام‌هراسی و ترسیم چهره‌ای خشن از اسلام و مسلمانان از حربه‌های غرب برای بسط سلطه خود بر جهان در روزگار ماست.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

هژمونی:

هژمونی از واژه «هژمون» یونانی به معنای رئیس یا فرمانرواست و اشاره است به تسلط یا تفوق کشوری بر کشورهای دیگر از طریق دیپلماسی یا تهدید به اطاعت یا پیروزی نظامی. با اینحال این واژه اغلب به مفهوم مورد نظر آنتونیو گرامشی، متفکر مارکسیست و نویسنده ایتالیایی به کار می‌رود که دلالت بر تسلط و استیلای یک طبقه نه فقط از جنبه اقتصادی بلکه از همه جنبه‌های اجتماعی، سیاسی و ایدئولوژیک دارد.

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir